

Auca de Josep Maria Llompart

En Josep Maria Llompart hem de llegir sense retard. Va ser poeta i assagista traductor i articulista.

De Mallorca era natural i no per causa accidental. Son pare, que era militar, primer el va desarrelar.

Passaren uns anys a Galícia, fou per culpa de la milícia. Anys després tornaren a l'illa, on la vida fou més senzilla.

Llegint Rondalles mallorquines amb olor de pinars i alzines, a Mallorca recuperà el contacte amb el català.

L'antologia Sanchis Guarner com a poeta verdader, insular i de la postguerra, sempre en defensa de la terra.

Treballà de funcionari, tingué un càrrec de dignatari, amb un sou que li permetia temps per a escriure poesia.

Activista per la cultura, va treballar amb molta cura d'assessor editorial en literatura actual.

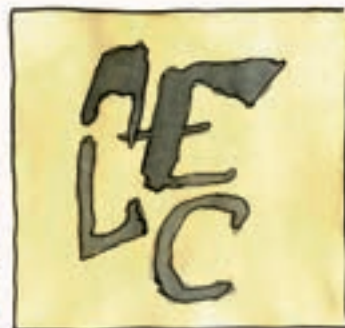
També en la revista Papers de son Armadans, l'univers de poetes i novel·listes, treballà amb Cela i els caixistes.

En la dècada dels setanta la seua obra s'ageganta. Mandràgola i Terra d'Argensa, la seua carrera és extensa.

Memòries d'adolescent, Jerusalem... incessantment, escriu poemes, fa de crític i d'articulista polític.

De l'AELC ben a gra'tient, va exercir de president, i de la Federació Llull, que el nostre país acull.

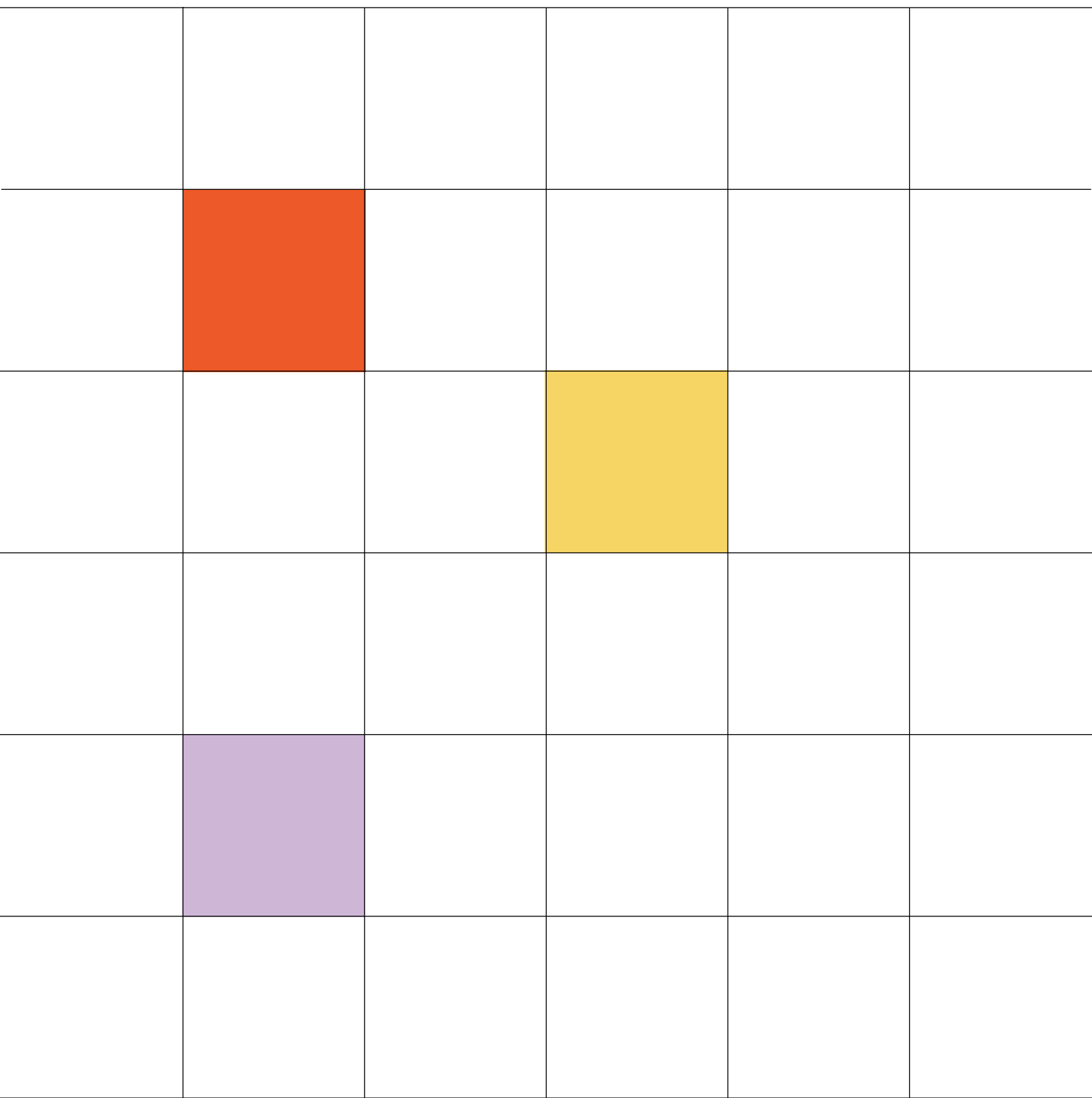

Finalment, del Premi d'Honor, Llompart va ser mereixedor, per una tasca tan ingent compromesa i clarivident.

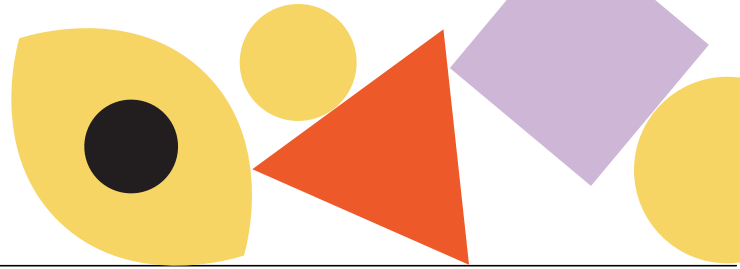
Unitat didàctica.

Batxillerat

Josep Maria Llompart

Llegim i escrivim

1

Llegeix el text següent i contesta les qüestions.

BIOGRAFIA

Josep Maria Llompart de la Peña naix el 1925 a Palma (Mallorca). Quan només tenia un any, va amb la família a Galícia, on és destinat el seu pare com a coronell d'infanteria. Aquest sojorn a Galícia dura fins al 1930. Els primers records de la infantesa del poeta es remunten a una Galícia mitificada per la distància i la memòria.

L'ambient militar de la família i l'origen castellanoparlant de la mare, Dolores de la Peña, determinen que la primera llengua parlada del poeta fos la llengua castellana. L'any 1930 el coronell Llompart passa a la reserva, per la qual cosa la família torna a Mallorca i s'instal·la definitivament a Palma. El retorn a Mallorca posa el nostre poeta en contacte amb la llengua catalana, i se li revela com a pròpia en descobrir el tresor lingüístic de les *Rondaies mallorquines* que li llegeix el seu pare

Entre 1935 i 1942 cursa el batxillerat a l'Institut Balear, [...] El 1942 inicia estudis de Dret com a alumne lliure a la Universitat de Barcelona. [...] En aquesta època comença a escriure els primers poemes en català.

El 1951 M. Sanchis Guarner trau a la llum l'antologia *Els poetes insulars de postguerra*, que inclou quatre poemes de **Josep Maria Llompart**. Durant els anys cinquanta s'inicia en el món de la crítica literària a les revistes *Raixà*, *Vida Nova* i als volums anuals de *Cap d'Any* de la "Biblioteca Raixa"; i també el 1954 participa en les celebracions del centenari de Costa i Alcover i en l'homenatge a Rimbaud. El 1956 comença a treballar a la Jefatura de Obras Públicas de Baleares, una feina que li proporciona estabilitat laboral i els capvespres lliures per tal de poder dedicar-se a les lletres. [...] Aquest mateix any contrau matrimoni amb Encarnació Viñas Olivella, germana de la poetessa Cèlia Viñas

Del 1956 al 1961 Josep Maria Llompart treballa amb Camilo José Cela en la revista *Papeles de Son Armadans*, la qual cosa és per a ell una finestra oberta a la literatura contemporània d'altres cultures, amb noms com ara Celso Emilio Ferrerio, Vicente Aleixandre, Italo Calvino, José Luis Aranguren, Blas de Otero, etc.

En la dècada de 1960 participa en nombroses activitats literàries, culturals i cíviques. El 1961

publica *Poemes de Mondragó* i comença a treballar d'assessor literari a l'Editorial Moll. El 1964 publica *La literatura moderna a les Balears*, primer manual de la literatura contemporània a les illes i [...] col·labora en el *Diario de Mallorca* amb nombrosos articles sobre autors catalans i estrangers. El 1962 intervé en la fundació de l'Obra Cultural Balear, de la qual és President des de 1978 fins al 1986.

De 1969 a 1972 Josep Maria Llompart imparteix classes de literatura i cultura catalanes a la delegació a Palma de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona. El 1987 reprèn, com a professor associat, la docència a la Universitat de les Illes Balears fins al 1991 en què es jubila. Durant els anys 1966-68 intervé en moltes activitats cíviqes d'oposició al règim franquista, entre les quals destaquen les Aules de Poesia, Novel·la i Teatre de la Casa Catalana de Mallorca.

Les dècades de 1970 i 1980 són els anys de màxima fecunditat literària. Publica els poemaris *La Terra d'Argensa* (1972) i *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* (1974). [...] Els segueixen els volums *Urbanitat i Cortesia* (1979), *Mandràgola* (1980), *La Capella dels Dolors i altres poemes* (1981). També durant els anys setanta enceta una etapa de traduccions: el 1976 surt a la llum el volum de *Quinze poetes gallecs*, al qual segueixen *Poesia galaico-portuguesa* (1984), *Poesia gallega, portuguesa i brasilera moderna* (1988) i *Poemes de Luis Pimentel i Celso Emilio Ferreiro* (1992). [...]

Entre 1976 i 1980 col·labora en la secció "La Columna de Foc", al diari *Última Hora*, amb múltiples articles: uns sobre autors illencs a la pàgina titulada "Els Nostres Escriptors" [...] i d'altres sobre qüestions sociolingüístiques i nacionalistes.

Els anys 1980 i 1990 Josep Maria Llompart mereix un seguit de càrrecs i de reconeixements públics tant per la seva creació literària com per la seva labor pública. Entre 1983 i 1987 presideix l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. El 1985 és nomenat membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i el 1990, president de la Federació Llull d'Entitats Culturals dels Països Catalans. [...]

El 1982 rep el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i la Generalitat de Catalunya el condecora amb la Creu de Sant Jordi. Aquest mateix any [...] publica dos volums de crítica literària titulats *Retòrica i Poètica*.

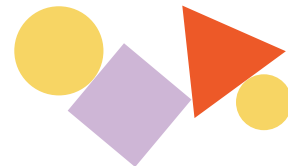
El 1983 apareix *l'Obra Poètica*, que inclou tots els poemaris publicats fins aleshores. El 1990 el poemari *Jerusalem*. [...] El 1991 apareix un recull d'articles de tema lingüístic, cultural i nacional, intitulat *Països Catalans?* i altres reflexions. A més a més, durant el 1992 s'editen dos volums: un de poesia titulat *Spiritual* i un altre de crítica literària denominat *La narrativa a les Illes Balears*. I poc temps després del seu traspàs veu la llum el llibre de memòries compartit amb Antònia Vicens: *Vocabulari Privat* (1993). Encara pòstumament s'edita el recull d'articles literaris *El llac i la flama* (1998).

Mor el 28 de gener de 1993 en la plenitud de la seva vida artística i enmig d'un seguit d'actes d'homenatge a la seva labor que les institucions culturals mallorquines, promogudes per l'Obra Cultural Balear, havien iniciat l'any 1992.

<https://www.escriptors.cat/autors/llompartjm/biografia-josep-maria-llompart>

Documentació: Maria Antònia Perelló i Cèlia Riba.

Actualització: Carme Ros.

1. En general, a partir de quina edat es tenen records? Concretament, cadascun de vosaltres? Mitifiquem, generalment, els records d'infantesa. Debateu la qüestió.
2. Quina és la teua primera llengua? Has canviat de llengua? Per què? Expliqueu detalladament aquesta qüestió de manera individual i debateu-la en classe.
3. Busqueu informació sobre Manuel Sanchis Guarner i, concretament, sobre la seua estada a Mallorca i la tasca cultural i lingüística que va desenvolupar durant aquest període. Aquest enllaç us pot ser útil:
<https://www.escriptors.cat/autors/sanchisguarnerm>
4. Busqueu informació sobre la revista *Papeles de Son Armadans*. Podeu trobar una informació bàsica en aquest enllaç:
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/papeles-de-son-armadans>
5. Feu una cronologia de les publicacions de poesia de Llompart.
6. Igualment de l'obra d'assaig literari i d'assaig cívic.
7. Quina era la faena de Llompart? A banda d'aquesta faena, quants anys va ser professor universitari?
8. Diu el text: "Els anys 1980 i 1990 Josep Maria Llompart mereix un seguit de càrrecs i de reconeixements públics tant per la seva creació literària com per la seua labor pública." Quins càrrecs? Quins reconeixements?
9. Aquests reconeixements eren una conseqüència del seu compromís cívic. Pilar Arnau parla sobre aquest compromís en una entrevista acabada de publicar a *Vilaweb*. (Ací teniu l'enllaç per si la voleu llegir o escoltar sencera):
<https://www.vilaweb.cat/noticies/pilar-arnau-josep-maria-llompart-centenari-naixement>

Ara ens interessa remarcar aquesta faceta de la vida de Llompart, per la qual cosa us reproduïm dos fragments de l'entrevista:

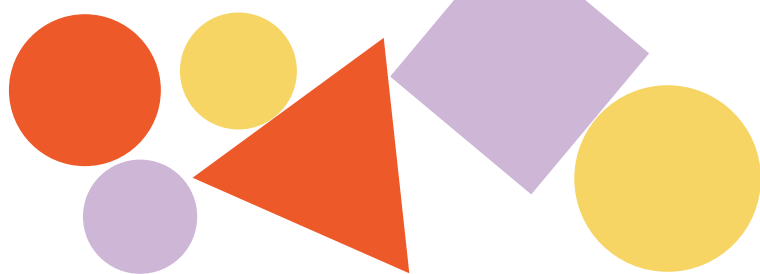
Hi ha molta gent que el coneix, sobretot, com a activista. Quan i com es converteix en el gran referent?

—[...] Llompart havia participat en l'organització de les aules de poesia, teatre i novel·la i el van detenir. Va ser una detenció molt coneguda a Mallorca, juntament amb Antoni Serra i més activistes. A partir d'aquesta detenció hi ha un canvi, en Llompart. S'adona que s'ha de dedicar molt més a l'activisme polític, a favor de la democràcia, pels drets lingüístics dels catalanoparlants, per la normalització de la llengua, per l'ensenyament de la llengua a l'escola... Va tenir molta relació amb el País Valencià, especialment amb Manuel Sanchis Guarner i Joan Fuster. Tots tres es coneixien de feia molts anys, de l'època de *Papeles de Son Armadans*. Per això va anar a València unes quantes vegades a donar suport a tota mena de manifestacions i a fer-hi discursos. I aquí és quan es capta la famosa imatge d'ell amb Estellés a la plaça de bous. [...]

—Tornem a aquesta visió una mica mítica del Llompart activista...

Com a activista cultural té dos moments històrics molt recordats. A Catalunya el 1977, quan fa el discurs oficial al Fossar de les Moreres [...]. Hi transmet la seva ideologia: uns Països Catalans no solament culturals i lingüístics sinó també polítics. [...] Hi ha un altre moment clau, el 29 d'octubre de 1977, a la plaça Major (de Palma). Llompart va fer un dels discursos de la manifestació a favor de l'autonomia i quan ell va dir que no haviem de tenir por d'anomenar la nostra llengua "llengua catalana", alguns van xiular. Llavors, amb l'ajut de la megafonia, va cridar: "Català, català, català!" Això és en el record de molta gent que ho va viure. Llompart tenia un gran talent per a fer discursos. Aquesta és la part més coneguda. Però si es llegeix el discurs sencer hi ha fragments fantàstics. Per exemple, quan s'adreça als mallorquins nouvinguts i els demana que facin el sacrifici d'aprendre català, però també demana als mallorquins que mantinguin la llengua, que tinguin la voluntat de mantenir el català com a llengua habitual.

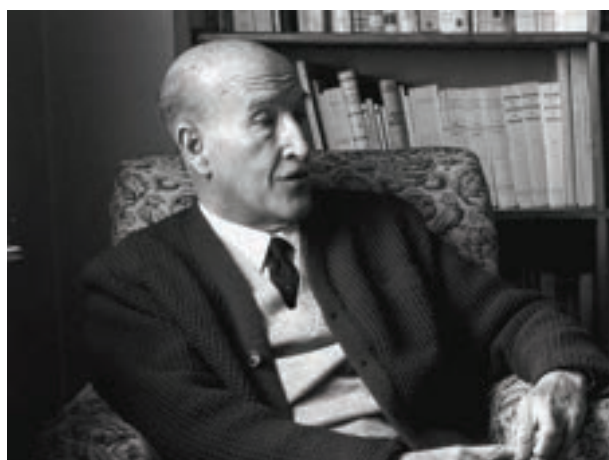
10. **Quin any mor Josep Maria Llompart? Quines obres seues es publiquen pòstumament?**

2

La primera etapa de la creació poètica de Llompарт està influenciada per la poesia castellana de la Generació del 27, encara que només siga d'una manera formal. En aquest sentit, a continuació, us mostrem un cas evident d'hipertextualitat, és a dir, de relació entre un text A, (un poema de Vicente Aleixandre, un dels components de l'esmentada Generació del 27) anterior a un text B, el qual agafa alguna característica de l'A, alguna cita, alguna referència... Llegiu-los i responeu a les qüestions:

TEXT A

«Se querían»
Se querían.
Sufrían por la luz, labios azules en la madrugada,
labios saliendo de la noche dura, labios partidos, sangre,
¿sangre dónde?
Se querían en un lecho navío, mitad noche, mitad luz.

Se querían como las flores a las espinas hondas,
a esa amorosa gema del amarillo nuevo,
cuando los rostros giran melancólicamente,
giralunas que brillan recibiendo aquel beso.

Se querían de noche, cuando los perros hondos
laten bajo la tierra y los valles se estiran
como lomos arcaicos que se sienten repasados:
caricia, seda, mano, luna que llega y toca.

Se querían de amor entre la madrugada,
entre las duras piedras cerradas de la noche,
duras como los cuerpos helados por las horas,
duras como los besos de diente a diente solo.

Se querían de día, playa que va creciendo,
ondas que por los pies acarician los muslos,
cuerpos que se levantan de la tierra y flotando...
Se querían de día, sobre el mar, bajo el cielo.

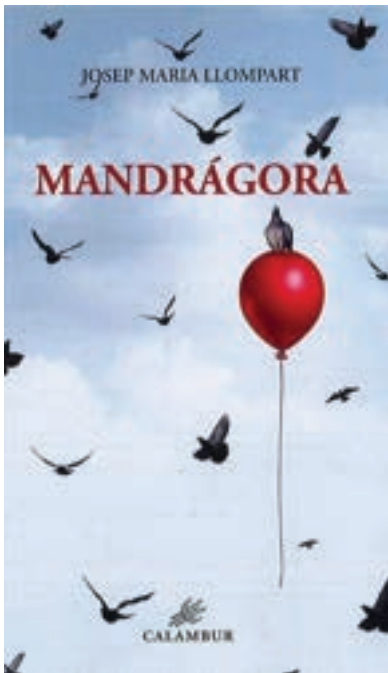
Mediodía perfecto, se querían tan íntimos,
mar altísimo y joven, intimidad extensa,
soledad de lo vivo, horizontes remotos
ligados como cuerpos en soledad cantando.

Amando. Se querían como la luna lúcida,
como ese mar redondo que se aplica a ese rostro,
dulce eclipse de agua, mejilla oscurecida,
donde los peces rojos van y vienen sin música.

Día, noche, ponientes, madrugadas, espacios,
ondas nuevas, antiguas, fugitivas, perpetuas,
mar o tierra, navío, lecho, pluma, cristal,
metal, música, labio, silencio, vegetal,
mundo, quietud, su forma. Se querían, sabedlo.

Vicente Aleixandre, *La destrucción o el amor*.

TEXT B

S'estimaren, saberen
la urgència del sexe com les venes
poden en un moment omplir-se d'aigua
salobre, de sol d'estiu, de peixos
saltadors.

S'amagaven
per la nit del pinar o per les tèbies
raconades de l'ombra.

Sortien, lassos,
la remor de l'oratge o el llunyaníssim
brogit de la ciutat.

En desvetllar-se l'endemà ella creia
que a l'alcova hi havia olor de roses,
i ell pensava el primer vers d'un poema
que mai no arribà a escriure.

Les noces foren de pinyol vermell.

Tenen un fill notari a la península
i una filla amb promés.
Són gent d'allò que en diuen respectable.

Tornen a casa cap al tard, lentíssims,
assaborint cansadament la tarda.
Amb una punta de frisança, els ulls
se'ls perden qualche pic entre les branques
dels arbres del carrer, com si sotgessin
un reste de verdor o de carícia.
Miren els anys, el cel, les hores seques,
el rellotge i la pols. Caminen. Callen.

Poemes de Mondragó, 1961

1. D'on extrau Llopart la cita?
2. En quins moments del dia -entés "dia" com a durada de 24 hores- s'estimaven els amants en el poema A? Ho podeu resseguir estrofa a estrofa.
3. Quina funció fa l'última estrofa del poema d'Aleixandre?
4. En quins moments del dia s'estimaven en el poema B?
5. Quina és la diferència més evident, de contingut, entre un poema i l'altre?
6. Llegiu el següent fragment d'entrevista i ho entendreu millor:

—La influència de la Generació del 27?

—Sobretot formal. Una influència quant als recursos expressius: la imatgeria i quant a tots els plantejaments formals de l'expressió poètica. Pensa que la nostra generació -la generació de postguerra- ens vam trobar amb mancaments inicials bastant considerables. Tu pensa que en aquell moment vivíem dins un context sociopolític i cultural molt difícil, molt enrarit, tota una sèrie d'informacions sense mestres... vull dir que vàrem adoptar i adaptar aquells models que teníem a l'abast i ens van semblar satisfactoris, plausibles. I aquells models que van ser sobretot els que nosaltres empràvem, van ser els dels poetes castellans de la generació del 27...

(Lluís Alpera: "Lluís Alpera entrevista Josep Maria Llopart", *Daina* (revista de literatura), núm. 9, 1991, p. 61-78)

7. Per tant, quines semblances hi ha entre un poema i l'altre quant a "la imatgeria i quant a tots els plantejaments formals de l'expressió poètica."? Expliqueu-ho detalladament.
8. Finalment, podeu escoltar el poema de Llompart recitat per ell mateix. El trobareu en aquest enllaç:
<https://50anys.iebalearics.org/temps-de-poesia-els-poetes-insulars-en-la-seva-veu/josep-maria-llompart>

3

Com a escriptor, Llompart estava molt interessat en la poesia. Volia haver-li dedicat més temps, però el seu compromís cívic i intel·lectual el va "obligar" a escriure assaig de reflexió literària i cívica. No obstant això, conreà el gènere poètic durant tota la seua vida d'escriptor. A continuació, us oferim un altre poema. Aquest és del llibre *La capella dels Dolors i altres poemes*, de 1981, publicat vint anys més tard que l'anterior. De seguida comprovareu que és un poema molt diferent del que heu treballat suara. Llegiu-lo i responeu a les qüestions:

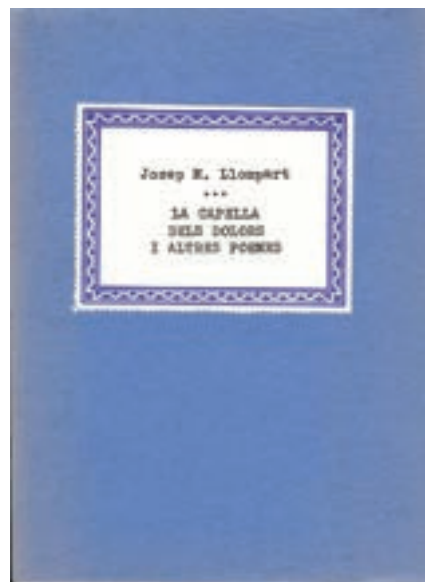
Càntiga d'amor

Callaven les campanes per l'òpal del migdia,
florien en els llavis nueses de l'aritja:
morta d'amor et veia.

La flama s'arborava pel cor de l'horabaixa,
els cérvols s'allunyaven pel bell camí de l'aigua:
morta d'amor et veia.

El crit vagarejant sense trobar la lluna,
les urpes de la nit sotjant presa segura:
morta d'amor et veia.

I l'alta soledat filant la teranyina,
tallava el diamant crestalls de l'alba trista:
morta d'amor et veia.

1. Treballem la mètrica d'aquest poema: quantes síl·labes tenen els versos llargs? Com es diuen aquests versos? Quantes en tenen els curts? Com es diu el vers que tanca les estrofes i es repeteix?
2. El ritme accentual dels versos s'aconsegueix amb la combinació de sil·labes àtones i tòniques. En aquest poema està molt marcat. Fixeu-vos-hi:

La **fl**ama s'**arbor**ava // pel **cor** de l'**horaba**ixa

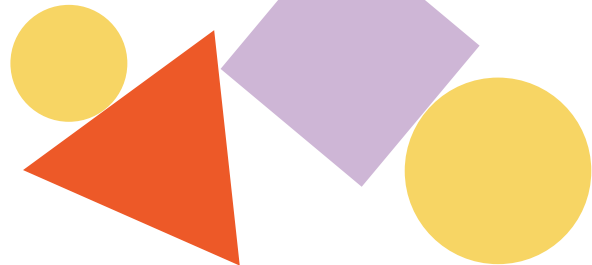
És un ritme binari d'àtona-tònica. Les tòniques més marcades són les de les síl·labes 2, 6, 8 i 12. Les altres, marcades en negreta, són tòniques perquè van situades entre dues d'àtones.

Marqueu el ritme de l'estrofa segona i de l'estrofa quarta. Quin canvi es produeix en el darrer vers de les estrofes?

3. Què és una cantiga? Podeu trobar-ne una explicació bàsica en el següent enllaç:
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/cantiga>

Que té a veure aquest poema amb les antigues “cantigas de amor” de la lírica galaicoportuguesa? Segons Llompart, una característica de la lírica galaicoportuguesa medieval, i en particular de les cantigues, és el *fatum*, una mena de fatalitat existencial i essencial d'aquest gènere poètic. S'albira aquesta característica en el poema llegit?

4. Convindreu amb nosaltres que aquest és un poema molt treballat pel que fa a la mètrica. Passem ara al “contingut”, a allò que expressa o que vol expressar el text.
- a. Evidentment, haureu de buscar el significat d'algunes paraules, com ara “òpal, aritja, arborar, sotjar...” Fixeu-vos, també, en un detall: cada estrofa fa esment d'un moment del dia: assenyaleu-los.
- b. Cada estrofa és com un quadre o una estampa. Intenteu explicar què poden significar cadascuna d'aquestes estampes. És molt possible que siguin difícils d'explicar de manera lògica, perquè probablement “funcionen” de manera onírica o superrealista o simbòlica. També podeu explicar les escenes o els quadres amb dibuixos. Treballeu en equips de tres o quatre i debateu mitjançant un portaveu de cada grup els acords a què arribeu i sintetitzeu finalment unes conclusions consensuades. Aquesta explicació, extreta del *Nou diccionari 62 de la literatura catalana* us pot ajudar una mica a resoldre la qüestió:
- “Llompart basteix el seu món poètic de símbols a partir de l'experiència vital o cultural [...] La tardor i la nit, símbols de la mort i de la decrepitud, seran els motius predominants de tota la poesia llompartiana. La mort esdevé l'ombra constant de la darrera etapa de la poesia de Llompart.”
- c. Tota la classe, feu un debat organitzat sobre la següent qüestió: què aporta a la literatura i a l'art -i a la vida- aquesta mena de composicions poètiques?

4

Pel que fa a l'obra assagística de Llompарт, n'hem esmentat alguns títols en la biografia, com ara els dos volums de *Retòrica i poètica* de l'editorial Raixa. El llibre està dedicat a Manuel Sanchis Guarner, que, com ja sabeu, va viure a Mallorca durant uns anys. Aquesta és la dedicatòria: "A la memòria de Manuel Sanchis Guarner, mestre i amic, honor del País Valencià." El llibre és un recull d'articles de diversa procedència i de diferents èpoques, tal com explica Llompарт en una nota prèvia:

NOTA PRÈVIA

Els textos recollits en aquest llibre són una porció molt petita dels que, per un motiu o altre, he anat confegint dins l'espai d'una trentena d'anys, al marge del meu ofici de poeta. Tots van tenir un origen ocasional i van respondre a comandes concretes, sovint urgents. Pens que si fóssim en un context cultural com Déu mana, no els hauria escrit. Hauria dedicat aquests trenta anys, senzillament i exclusivament, a fer poesia, com pertoca a la meva vocació. Però en aquest país nostre de les nostres penes no valen vocacions ni aptituds, i tots hem de treballar, com millor sabem, en allò que les circumstàncies de cada moment ens imposen.

Un dels articles del segon volum, "Absència i presència de Vicent Andrés Estellés [...] serví de presentació a una lectura que va donar el poeta (Estellés) a la Llibreria Tous, de Palma, el març de 1972. Vicent Andrés Estellés començava, per aquelles saons, a sortir del llarg període de silenci que havia fet d'ell una silueta esborradissa, mig oblidada. Ben aviat el seu nom seria famós i popular a tots els Països Catalans."

Llegim-ne uns fragments:

ABSÈNCIA I PRESENCIA DE VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

"Vicent Andrés Estellés és [...] un poeta fugisser, gairebé fantasmal, que, com si fos el cometa Halley, apareix adesiara, molt de tard en tard, en el firmament de la poesia catalana i ho desbarata tot. Perquè la seua intermitent presència és tan lluminosa com incòmoda. Quan la seva veu es fa sentir, els edificis sàviament construïts pels crítics rigorosos, els esquemes perfectes com un joc d'escacs, que, a nivell d'envitricollat trencaclosques, havien confegit peça per peça, cauen per terra i se'n van en orris a cops de vers. [...]"

Fins fa ben poc, fins aquest estiu passat, només quatre llibres, més aviat breus i molt espaiats en el temps, representaven l'obra poètica de Vicent Andrés Estellés: el primerenc *Ciutat a cau d'orella*, de 1953; *La nit*, publicat el 1956, un llibre dens, esqueixat, patètic, on la paraula del poeta esdevenia més greu i colpidora; *Donzell amarg*, de 1958, amb aquelles èglogues inoblidables, i, després, un silenci de set anys, *L'amant de tota la vida*, de 1965, que a mi personalment, tot i la bellesa dels poemes que aplegava, em va fer témer l'esgotament del poeta. M'equivocava de cap a peus, i ell sap ben bé amb quin goig ho he de confessar ara.

Quatre llibres escassament coneguts, llevat de *Donzell amarg*. [...] Quatre llibres que eren prou per situar el seu autor entre les primeres figures de la poesia catalana contemporània, però que, al cap i a la fi, no serviren per alliberar-lo del seu destí de poeta marginat i fantasmal.

No sé fins a quin punt pogué contribuir a això la marginació estètica de la seva poesia. [...] De fet, té molt poc a veure amb la poesia tallada pels patrons dels anys cinquanta i dels anys seixanta. [...]

Al capdavant, les arrels de la poesia de Vicent Andrés Estellés cal cercar-les [...] a les tombes anònimes de Burjassot, el seu poble, i als antics sepulcres venerables de la catedral de València. Perquè aquesta poesia tan personal, tan d'ara, tan rebel, és també, aferrissadament, essencialment tradicional. És potser la quintaessència d'un país en l'espai i en el temps: València i la seua gent. La glòria i la misèria d'un país expressades a través de la tendresa, de la ràbia, del sarcasme, de l'amor i de l'estirabot. Remuntant el fil d'aquesta poesia, trobarem els modestíssims col·loquiers del segle XVIII, poetes populars de plaça i de carrer, i els "poetes d'espardenya", amics de Constantí Llombart. [...] I més enllà, es clàssics, els grans homes del segle XV, dramàtics i faceciosos, obscens i espirituals, de veu greu i pensarosa: la solemne sensualitat verbal de Roís de Corella, el realisme violent i sarcàstic de Jaume Roig, l'homenia patètica, trista, d'Ausiàs March, travessada d'experiència dolorosa:

Torne en l'hivern al meu jo més profund,
a la gran por que mai no podré dir
i em va amerant, feta boira, la vida.
Em puja el fred des dels ossos que es tornen
llesques de gel, i no hi ha foc que em calfe.

Jo crec que, deixant de banda tot allò que Vicent Andrés Estellés ha posat de recreació conscient i d'al·lusió cultural en aquests versos, ben bé els hauria pogut escriure Ausiàs March si hagués nascut l'any 1924. [...]

Tot de cop, ha publicat quatre volums, tots quatre el 1971: *Primera audició*, *Inventari clement*, *Llibre de meravelles* [...] i, finalment, el fabulós *La clau que obri tots els panys*. I encara, perquè la seva reincorporació tingui gairebé tonalitats invasores, avui mateix ha acabat de corregir les proves de *L'ofici de demà*, el cinquè llibre que haurà publicat en menys d'un any i que una editorial mallorquina presentarà al públic el dia de Sant Jordi."

1. **Fixeu-vos en la data en què va ser escrit aquest text: març de 1972. Quines obres havia publicat Estellés abans de 1971? Quines altres havia publicat el 1971? Quina estava a punt de publicar el dia de la data? (Per a respondre a aquestes qüestions, podeu consultar les Unitats Didàctiques dedicades a Estellés d'ACPV).**
2. **Segons Llombart, on cal cercar les arrels de la poesia d'Estellés?**
3. **Compareu els versos citats d'Estellés amb la següent estrofa d'un poema molt famós de March. Per a respondre a aquesta qüestió, us poden ajudar les preguntes de davall del poema:**

Jo sóc aquell que en lo temps de tempesta,
quan les més gents festegen prop los focs
e pusc haver amb ells los propis jocs,
vaig sobre neu, descalç, amb nua testa.

 - a. Quina estació de l'any apareix en ambdós poemes?
 - b. Quantes vegades apareix la primera persona del singular en ambdós poemes?
 - c. Quina atmosfera o ambient es manifesta en els dos poemes?

Per la seua banda, Estellés també va professar una sincera estima a Llompart. Ja li dedicava un poema el 1970 al llibre *Lletres de canvi*. I el 1983, al volum 8 de l'*Obra Completa* publica:

**EPÍSTOLA AVORTADA AL MEU
AMIC JOSEP MARIA LLOMPART**

Ara estarà Llompart
llegint Pere Quart,

També, segons m'han dit,
conserva un antic llit

o bé, llapis a mà,
L'ofici de demà,

per a l'amable carn
del mite de Bearn.

perquè Llompart espera
traure la Balanguera,

Llompart, amic, t'escric.
Deixa'm que et diga amic.

i ho confessa, formal,
a la premsa local

On va, què fa, on està
el nostre amic Bauçà?

i es pren, ai, el treball
d'enviar-te el retall.

M'agradaria viure
a Palma, viure, escriure.

Llompart viu al carrer
de Lorenzo Riber.

Una necessitat
o elementalitat.

Recorde el menjador,
que té tant de sabor.

Retorne, i salve, a l'illa,
allò que més perilla

Càndides criatures
per les parets, pintures

en mi: la real gana,
l'animal gana humana.

d'esvelt crèdit mural,
la cosa vegetal.

Vicent Andrés Estellés.

1. Quin llibre d'Estellés "estarà llegint" Llompart?
2. El poema demostra una bona relació amb Josep Maria Llompart, a qui Estellés demana permís per a poder-lo anomenar "amic". També pregunta per un amic comú: Bauçà. Qui és?
<https://www.escriptors.cat/autors/baucam>
3. Estellés també manifesta el desig de mantenir una bona relació amb l'illa de Mallorca. Fins i tot diu que li agradaria viure i escriure a Palma. En aquest context, què signifiquen els últims quatre versos del poema?

El text de l'Activitat 1 també esmenta la tasca de Llompart com a traductor de poesia: "També durant els anys setanta enceta una etapa de traduccions: el 1976 surt a la llum el volum de *Quinze poetes gallecs*, al qual segueixen *Poesia galaico-portuguesa* (1984), *Poesia gallega, portuguesa i brasilera moderna* (1988) i *Poemes de Luis Pimentel i Celso Emilio Ferreiro* (1992). [...]

Precisament d'un d'aquests llibres, concretament de *Poesia galaico-portuguesa*, és la traducció del següent poema. Però abans de llegir-ne la traducció, provareu de fer-ne una vosaltres. Us ajudem amb un glossari:

Cando penso que te fuches,

Cando penso que te fuches,
 negra sombra que me asombras,
 ó pe dos meus cabezales
 tornas fazéndome mofa.
 Cando maxino que es ida,
 no mesmo sol te me amostas,
 i eres a estrela que brila,
 i eres o vento que zoa.
 Si cantan, es ti que cantas;
 si choran, es ti que choras;
 i es o marmurio do río,
 i es a noite, i es a aurora.
 En todo estás e ti es todo,
 pra min i en min mesma moras,
 nin me abandonarás nunca,
 negra sombra que me asombras.

Rosalía de Castro. *Follas novas*

Glossari

Asombras: aombres, em fas ombra.
Ó pe dos meus cabezales: al peu del meu capçal.
Maxino: imagino, imagin, imagine.
Te me amostas: te'm mostres.
Zoa: del verb zoar, produir un soroll sord i continu.
Ti: tu.
Nin: no.

1. Compareu la vostra traducció amb la de Llompart. Remarque-ne les semblances i les diferències.

"QUAN PENS QUE TE N'ÉS ANADA..."

Quan pens que te n'és anada
 ombra negra que m'aombres
 a devora el meu capçal
 fent befa de mi retornes.

Quan imagin que ets fugida,
 en el sol mateix tremoles,
 i ets l'estrella que llueix
 i ets la ventada que ronca.

Si canten, ets tu que cantes,
 si ploren, ets tu que plores,
 i ets els murmureig del riu,
 i ets la vesprada i l'aurora.

En tot ho estàs i ho ets tot,
 dins mi romans amb mi fosa,
 mai no m'abandonaràs,
 ombra que sempre m'aombres.

Traducció de Josep M. Llompart. *Poesia*

2. Fixeu-vos que Llompart tradueix “maxino” per “imagin”, és a dir, la forma mallorquina de la primera persona del singular del verb imaginar. D’aquesta manera, el vers fa set síl·labes. Ell mateix ho comenta al final de la presentació de les traduccions:

” [...] a les versions que ara presentem hem usat [...] nombroses solucions del dialecte baleàric. [...] Les formes verbals són sempre les mallorquines, excepte en alguns poemes romàntics...”

3. Compareu la traducció de Llompart amb la versió d’una altra mallorquina, Maria del Mar Bonet. Remarqueu les diferències i les coincidències, i milloreu la vostra traducció aprofitant allò que convinga de les altres dues.

Maria del Mar Bonet

Quan pensava que fugies,
ombra negra, la meva ombra,
vora el coixí, de puntetes,
tornes a fer-me la riota.

Quan lluny de mi t’imagino,
al bell mig del sol et mostres,
i ets una estrella que brilla
i ets el vent entre les cordes.

Si canten, ets tu que cantes,
si ploren, ets tu que plores.
I ets el riu i el seu murmurí,
i ets el vespre i ets l’aurora.

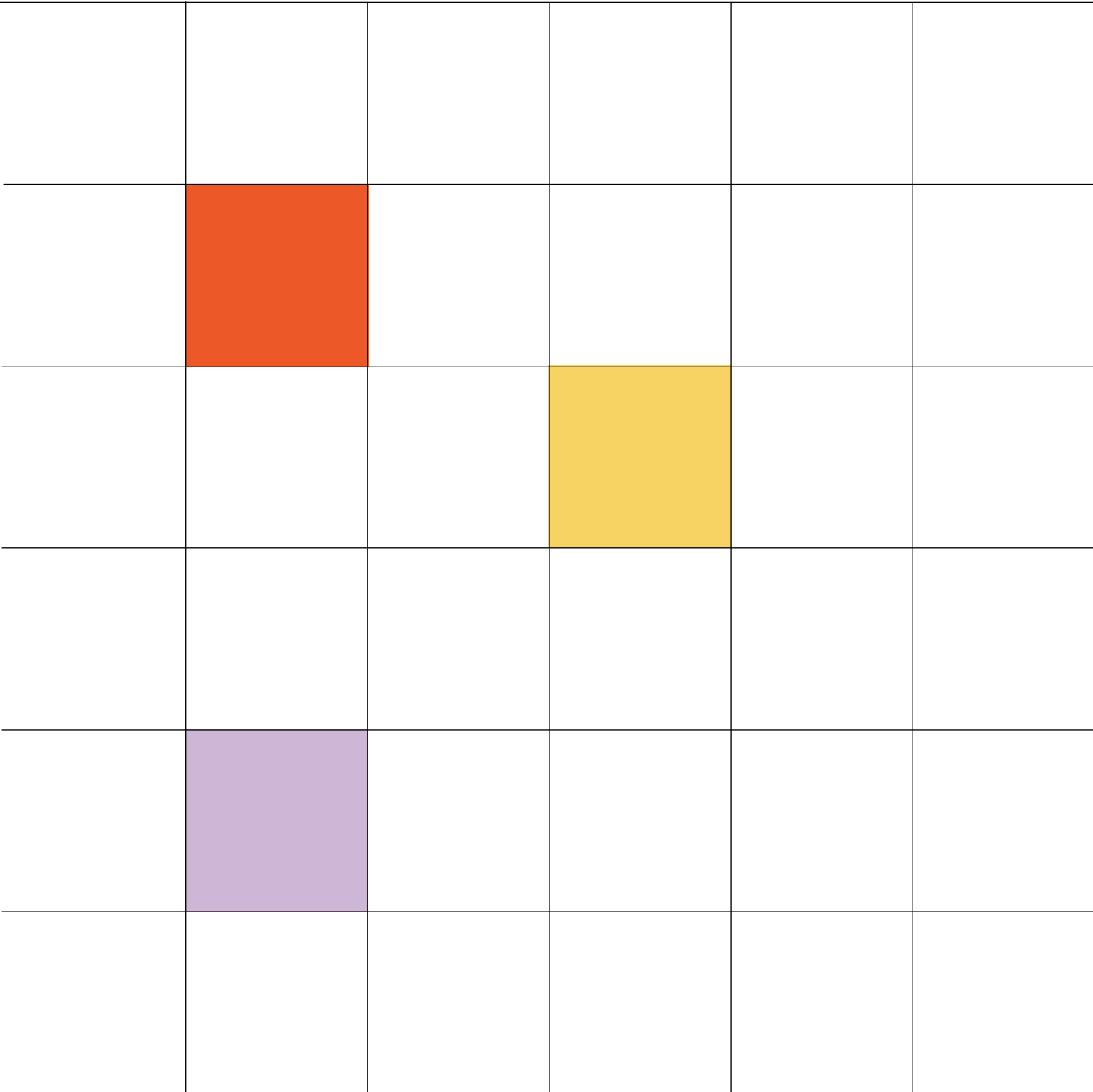
Pertot et trobo; per mi,
tot ho ets, i el meu cor omples.
Mai no m’abandonaries,
ombra negra, la meva ombra.

Adaptació de Maria del Mar Bonet. Disc *RAIXA*.

Escolteu la versió cantada per Maria del Mar Bonet.
<https://www.youtube.com/watch?v=RUXIX7K8ROQ>

També podeu escoltar i veure aquesta altra:
https://www.youtube.com/watch?v=q_Nx2nq4oiM

Unitat didàctica. Josep Maria Llompart. Autoria: Tomàs Llopis i Toni Espí.

